

A VÁROSI PARKOK JÖVŐJE EURÓPÁBAN; A TÁJÉPÍTÉS SZEREPE A TERVEZÉSBEN ÉS A KUTATÁSBAN

3. A KÖZPARKOK VÉDELME ÉS FEJLESZTÉSE

THE FUTURE OF PUBLIC PARKS IN EUROPE; THE ROLE OF LANDSCAPE ARCHITECTURE IN DESIGN AND RESEARCH

3. CONSERVATION AND DEVELOPMENT OF PUBLIC PARKS

SZERZŐ/BY:
MARTIN VAN DEN TOORN

A cikk egy, a városi parkok témájában rendezett konferencián elhangzott előadáson alapul. A konferenciát a Magyar Tudományos Akadémia és a Budapesti Corvinus Egyetem Tájépítészeti Kara rendezte 2013-ban. A cikksorozat széles kontextusban tárgyalja a városi közparkok tervezését európai összefüggésben. Ez a sorozat harmadik része, mely a városi parkok védelmére és fejlesztésére fókuszál. (A cikksorozat 1. és 2. cikke megtalálható a 4D 33. és 34. számokban.) Először három esettanulmányt ismertetünk, melyben a védelem és fejlesztés kérdését vizsgáljuk az angliai Stowe, a rotterdami Afrikaanderplein és a párizsi Louvre és Champs Elysées között húzódó városi tengely példáján. A második részben szemügyre vesszük az alkalmazott tervezői eszközöket;

hogyan megértsük, a térstruktúra hogyan tesz lehetővé új használati módokat a történeti karakter megőrzése mellett. Az utolsó rész a kutatással való kapcsolatra fókuszál; térszerkezet és változások, a szerkezetre alapozott rugalmasság, a tipológia és a tervezési tapasztalat történeti helyzetekben és hasonló jellegű problémák megoldásában.

Az egyik következtetés, hogy a történeti szabadterek szerkezete a védelem és megőrzés egyik kulcsfontosságú eleme, és a mai funkciók és használat alapja lehet, szemben azzal a felfogással, mely a történeti jellegre összpontosít. Ezek az elvek a Városliget felújítása esetében is jól alkalmazhatók. Víztározással, új vízfelületek létesítésével új funkció kerülhet a parkba, melyhez új parkhasználati módok is kapcsolódhat-

ABSTRACT

This article is based on a presentation at a conference on urban parks organized by the Hungarian Academy of Sciences and the Faculty of Landscape Architecture of Corvinus University in 2013. It is part of a series of three articles (see 1. and 2. articles in 4D No. 33 and 34.) that gives a broad overview of the design of urban public parks in a European context. This article focuses on conservation and development of urban parks.

Three case studies of conservation and development are analyzed in the first part; the historic park of Stowe in the UK, the Afrikaanderplein in Rotterdam and the axis of the Louvre and Champs Élysées in Paris. In the three cases, a different approach to the historical situation has been developed that gives an idea of the scope and range of thinking in planning and design. In the second part the design means are analyzed to show how the concept of structure can enable new types of use while at the same time its historical character still remains. In the last part the focus is on the relation with research; structure and change, the concept of flexibility based on structure, the role of typology and design experiment in historic situations and problems.

One of the conclusions is that structure is a key concept in conservation and can be a basis for contemporary functions and use, instead of focus on the historical image. Applying these principles to the Városliget park at Budapest the idea could be to insert a new function in the park in the form of water conservation and add new uses to that. The design approach should focus not only this new function but also the park as an icon of the city both for local people and tourists.

1. INTRODUCTION

The role of historical elements and structures in contemporary development is

always an issue in landscape architecture projects. The key issue is what qualifies for conservation and what should be developed for the future? Since there is always an existing situation in landscape architecture, all interventions are a form of transformation. So in all projects the relation between conservation and development is at hand. The core of design is: how to give form to the relation between past, present and future?

The term 'historicism' is often used in the context of conservation and development but sometimes in different meanings. Colquhoun defines historicism based on the description in the Oxford dictionary which gives three interpretations:

- ⊙ The theory that all socio-cultural phenomena are historically determined and that all truths are relative;
- ⊙ A concern for the institutions and traditions of the past;
- ⊙ The use of historical forms.¹

In the context of architecture and design he interprets them as follows:

The word historicism therefore can be applied to three quite separate objects: the first is a theory of history; the second, an attitude; the third, an artistic practice. There is no guarantee that the three have anything in common.

In this article we use the third one, the use of historical forms; a phenomenon we see often in the architecture of new residential buildings, new dwellings designed in old style or 'retro architecture'.

In the approach of historic buildings and gardens we distinguish between conservation, restoration, reconstruction and renovation. Conservation is directly related to preservation. In the case of restoration the idea is to restore the historical given of the building. The historical given is brought back as much as possible, both in the structure and in the exterior. In the case of reconstruction the historical situation might still be distinguishable but not necessarily; a

¹ Colquhoun, A.: *Three kinds of historicism*. In: Colquhoun, A.: *Modernity and the classical tradition*. Cambridge, MIT, 1989. p 3-19.

nak. De emellett a park a felújítás után a város emblematikus jelképévé is válna a helyiek és a turisták szemében egyaránt.

1. BEVEZETÉS

A történeti adottságok szerepe a kortárs fejlesztések során mindig is a tájépítészeti szakma izgalmas kérdése volt.

A fejlesztési tervek készítése során mindig komoly dilemma, hogy mely elemeket kell megtartani, illetve melyek fejleszthetők tovább a jövőben? A tájépítészet azonban mindig egy meglévő állapotból indul ki, azaz mindig van egy meglévő állapot. Ezért minden beavatkozás egyfajta átalakítást jelent, s így minden feladatnál felmerül a megőrzés kontra fejlesztés kérdése. A tervezés központi kérdése: hogyan öntsük formába a múlt, jelen és jövő közötti viszonyt?

Terminológia és definíciók: A 'historizmus' kifejezést gyakran használják a védelem és fejlesztés összefüggésében különböző jelentéstartalommal. Colquhoun a *historizmust* az Oxford szótár alapján definiálja, mely három jelentést említ.

- ⊙ Egy elmélet, mely szerint minden szocio-kulturális jelenség történetileg determinált és minden igazság relatív;
- ⊙ A múltbéli intézmények és tradíciók ápolása;
- ⊙ Történeti formák használata.¹

Építészeti és design összefüggésben így értelmezi: *A historizmus szó három különböző fogalomra használható: az első a történelem elmélete, a második egy viselkedés, a harmadik egy művészeti módszer.*

A cikkben a harmadik jelentésben használjuk a szót, mely történeti formák használatát jelenti, egy jelenséget, melyet gyakran látunk új lakóegyüttesek építészetében, amikor új lakásokat régi vagy 'retro' stílusban terveznek.

Történeti épületek vagy kertek esetében megkülönböztetünk konzerválást, restaurálást, rekonstruálást és fel-

újítást. A konzerválás közvetlenül kapcsolódik a fenntartáshoz. Restaurálás esetén az épület történeti adottságának helyreállításáról van szó. A történelmi adottságokat a lehetőségekhez mérten visszaállítják szerkezetileg és külső megjelenésben. Rekonstrukció esetén a történeti adottság esetleg felismerhető, de nem szükségképpen, és teljes átalakítás is előfordulhat. Renoválás során a történeti adottságok javítással vagy részben újjáépítéssel tökéletesíthetők, melyben a történeti jelleg érzékelhető, de már megváltozott.

Az ICOMOS/IFLA Firenzei Chartájában (1981) a történeti kertek restaurálásával kapcsolatban a kertekről, mint 'élő műemlékekről' van szó.² Közparkokban és a tájban az átalakítás különböző formáit a beillesztés, adaptálás illetve teljes megváltoztatás fogalmával írjuk le. Az építészettel ellentétben, a parkokban és a tájban a konzerválás helyreállítás aligha lehetséges a természeti elemek dinamikájának és a társadalmi változásoknak köszönhetően. Egyéb, gyakran használt kifejezések: módosítás, beavatkozás, átalakítás.

2. A VÁROSI PARKOK TÖRTÉNETE, HASZNÁLATA ÉS JELENTÉSE

A közparkok és szabadterek ősi idők óta a városi táj részei, bár eltérő funkciókkal; építettek parkokat privát használatra, szórakoztatásra, testedzésre, vadászatra, művészeti alkotásként és az uralkodó vagy a tulajdonos hatalmának megünneplésére.³ Az ipari forradalom előtt sok városban, például Párizsban, voltak szabadterek, sőt termő kertek, nem a mai értelemben vett parkok, de mint városi szabadterek mégis fontos szerepet játszottak.⁴

Három esettanulmány kapcsán (Stowe történeti kertje Angliában, az Afrikaanerplein a hollandiai Rotterdamban és a Louvre-tengely Párizsban) azt vizsgáljuk, hogyan alakult az eredeti terv

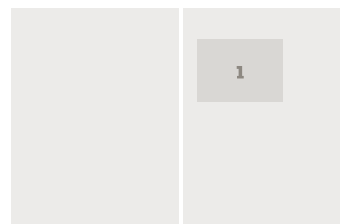
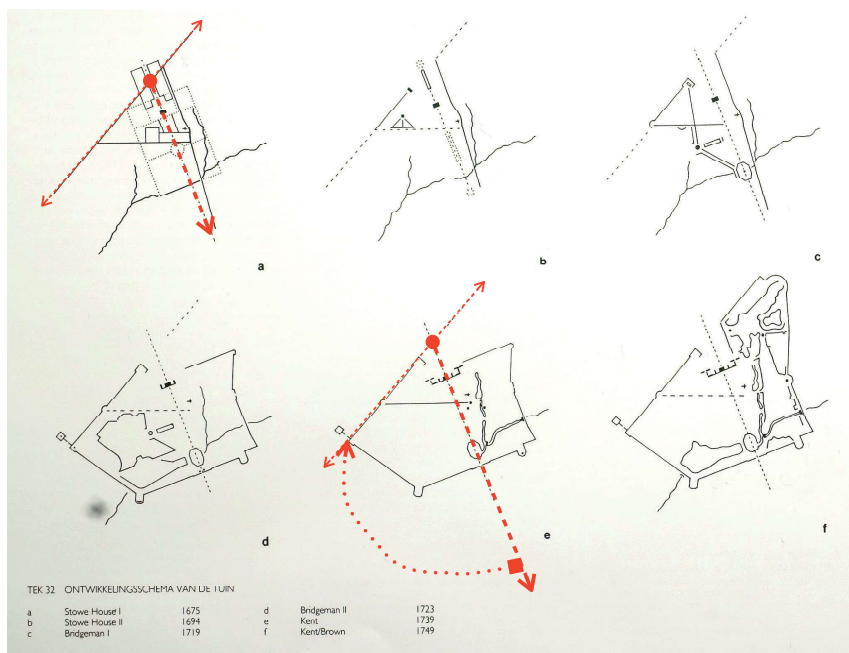
¹ Colquhoun, A.: *Three kinds of historicism*. In: Colquhoun, A.: *Modernity and the classical tradition*. Cambridge, MIT, 1989. p. 3-19.

² Mosser, M. & G. Teyssot (eds.): *The history of garden design – The Western tradition from the Renaissance to the present day*. London, Thames & Hudson Ltd., 1991.

³ Chadwick, G.E.: *The park and the town – Public landscape in the 19th and 20th century*. London, The Architectural press, 1966.

⁴ Chadych, D. & D. Leborgne: *Atlas de Paris – Evolution d'un paysage urbain*. Paris, Parigramma, 1999.

1. ábra/fig.:
Stowe (Anglia) fejlődése 1684 és 1780 között; a Stowe House és Stowe Manor történeti környezetének új megközelítése és új összefüggésbe helyezése, például az épület új megközelítése a Grand Avenue felől nyugati irányban hurok kialakításával az Oxford Avenue felé⁵

/ The development of Stowe (UK) between 1694 and 1780; creating a new context and approach for the historical setting of Stowe House and Stowe Manor; for instance the new approach of the house from the Grand Avenue by making a loop westbound towards Oxford Avenue⁵

total transformation can also be the case. In the case of renovation the historic given is improved by repairing and partly rebuilding. The historical situation is still visible but has changed.

The Florence Chapter on the preservation of gardens published in 1981 by ICOMOS / IFLA speaks of gardens as 'living monuments'.² In public parks and landscapes the different forms of transformation are comprised in the principles of 'insert', 'adapt' and 'total change'. Contrary to architecture, in parks and landscapes complete restoration is hardly possible due to their dynamics and changes in society. Other terms: modification, intervention, transformation.

2. HISTORY, USE AND MEANINGS OF URBAN PARKS

Public parks and open spaces have been part of the urban landscape since early history, albeit with different functions; parks have been made for domestic use, for pleasure, exercise, hunting, or as a piece of art and also for celebration of the owner's or ruler's status.³ Before the industrial revolution, in many cities there were open spaces, even farms for production of food, for instance in

Paris. These were not parks but did play a role as open space in the city.⁴

We will analyze three cases - the historic landscape garden of Stowe in the UK, the Afrikaanderplein in Rotterdam and the Louvre axis in Paris - on the transformation of a plan over time and see how existing situations have changed by making use of different design means.

2.1 Development of Stowe (1694-1780)

Stowe is a park of about 160ha. It is located at roughly 40km northeast of Oxford in the UK. It was redesigned as a typical example of the landscape style starting in the turn of 17th -18th century and now it is one of the historic examples of that style. It used to be an entirely rural setting, but the proximity of Oxford and Milton Keynes makes it significant in the urban context and use. W. Reh did an analysis of the plan development of Stowe and showed us the process of transformation over a period of about 75 years by three designers; Bridgeman, Kent and Brown (fig. 1).⁵

Baroque layout was gradually transformed into the landscape style during the 18th - 19th century. The transformation is not only stylistic but also in the content of the plan; a defined plan for a house and a park is changed from

² Mosser, M. & G. Teyssot (eds.): *The history of garden design – The Western tradition from the Renaissance to the present day*. London, Thames & Hudson Ltd., 1991.

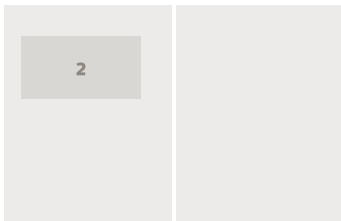
³ Chadwick, G.E.: *The park and the town – Public landscape in the 19th and 20th century*. London, The Architectural press, 1966.

⁴ Chadych, D. & D. Leborgne: *Atlas de Paris – Evolution d'un paysage urbain*. Paris, Parigramma, 1999.

⁵ Reh, W.: *Arcadia en metropolis – het landschapsexperiment van de verlichting – Anatomie van het picturale ontwerp in de landschapsarchitectuur*. Delft, Publikatiebureau Bouwkunde, 1996.

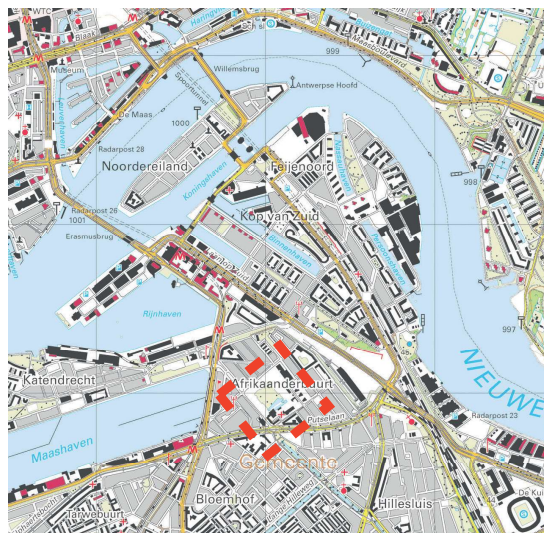
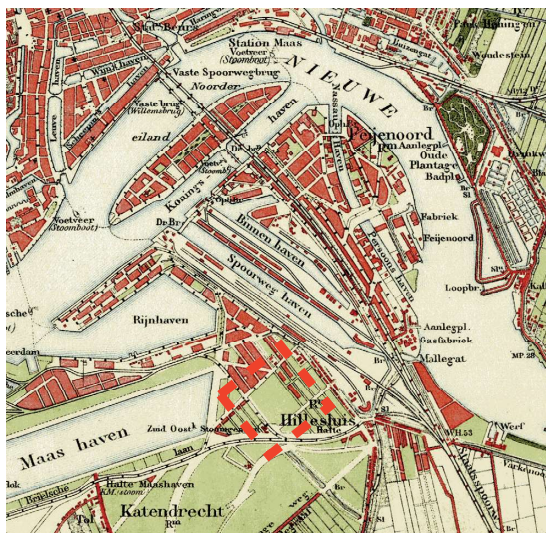
⁶ Reh, 1996. op. cit.

2. ábra/fig.:
Rotterdam, az Afrikaanderplein környezete; a Maas folyó kanyarulata, a kikötők és a jobb part a régi városközponttal (Topografiai térképek 1910 és 2011) /

Rotterdam with surroundings of Afrikaanderplein; the bend of the river Maas, the ports and the right bank with the old centre of the city (Topographic maps 1910 and 2011)

a különböző tervezői eszközök révén az idők során. A három vizsgált modell más és más funkciót töltött be, de a történeti szerkezet változásának elemzése fontos következtetésekhez vezet.

2.1. Stowe fejlődése (1694-1780)

Stowe egy cca. 160 ha-os park, megközelítőleg 40 km-re észak-keletre fekszik az angliai Oxfordtól. Tipikus és jól ismert példája azoknak a parkoknak, melyeket a korai 18. századtól kezdve terveztek át barokk stílusból tájképi stílusban. Eredetileg vidéki birtok volt, de Oxford és Milton Keynes közelsége miatt a városi kapcsolatok és a városias szabadterhasználát egyre fontosabbá vált. W. Reh vizsgálta Stowe terveinek fejlődését, és bemutatta az átalakulási folyamatot egy 75 éves időszak alatt, mely három tervezőhöz, Bridgeman, Kent és Brown munkásságához köthető⁵ (1. ábra).

A barokk alaprajz fokozatosan tájképi stílusúvá alakult a 18. és 19. század során. Nemcsak stílusbeli változás ez, hanem a terv tartalma is megváltozott; az épület és kert barokk értelmezése tájképivé alakul a parkszerkezet átalakításával, új elemek beillesztésével és a környező táj új kontextusba helyezésével. Jól mutatja ezt a Grand Avenue formális tengelyének újraértelmezése, mely meg-

változtatja a ház megközelítését, vagy az egymást követő látványok sorozata, a környező táj újfajta érzékelése. Reh említi a kerttervezésben jelen lévő 'festői tradíciót' (pictorial tradition), mely kevésbé törődik a funkcióváltozásokkal, hanem a díszletjelleget hangsúlyozza, különböző kontextusok és illúziók létrehozásával. Három nagy változás történt Stowe-ban; az épület melletti kert átalakítása, új látványtengelyek nyitása és látványpontok kialakítása a környező táj felé, illetve a ház megközelítése. A tervezői eszközök főleg vizuálisak; magukba foglalják a színpadiasságot, a látványtengelyek és a kilátópontok kialakítását. Figyelemre méltó, hogy a barokk alaprajz geometrikus alapja még ma is kivehető annak ellenére, hogy a látvány a 'természetes festői táj'. Reh szerint Stowe a korszak egyik legérdekesebb tájálalakítása a feladat komplexitása és intenzitása miatt. Az átalakítási folyamat a tervezői tapasztalatok során alapult, s végül egy nagyléptékű és komplex tervben realizálódott. Reh alapvető módszernek tartja ezt a tervezői tapasztalatszerzést és építkezést. A tervezési folyamat vizsgálata során tárul fel a különböző tervezői eszközök alkalmazása, az új beavatkozások integrálásának módja a meglévő helyzetbe, illetve a tervbe.

⁵ Reh, W.: Arcadia en metropolis – het landschapsexperiment van de verlichting – Anatomie van het picturale ontwerp in de landschapsarchitectuur. Delft, Publikatiebureau Bouwkunde, 1996.
⁶ Reh, 1996. op. cit.

Baroque layout to landscape style with an adapted structure, insertion of new elements and put into a new context, the surrounding landscape. This can be illustrated by the transformation of the formal axis of the Grand Avenue, into a new approach to the house, a series of sequential views and experiences of the surrounding landscape. Reh speaks of the 'pictorial tradition' in landscape architecture where design deals not so much with change of use but with staging, creating different context and thus new experiences; a 'landscape of illusion'.

Three major changes have taken place in Stowe; the change of the garden next to the house, by creating new elements, by the change in experience of the context from new viewpoints and view lines to the surrounding landscape, the approach of the house. Note that design means are largely visually; comprising staging, creating lines of view and new viewpoints.

It is remarkable that the geometric basis in the baroque ground plan still can be made explicit and experienced while the visual impression is that of a 'natural landscape'. Reh considers Stowe to be one of the most interesting examples of landscape architectural transformation in that period because of the intensity and complexity of it. The process of transformation was based on a series of design experiments that resulted in a plan of this scope and complexity.

In fact Reh considers this experimentation, in this case by different designers, as a fundamental way of acquiring new design knowledge. Thus we can learn from the analysis of this process how design means have been applied and how new interventions into an existing situation and plan can work out.

2.2 Change of use; plan development of Afrikaanderplein (1904-2003)

The plan development of the Afrikaanderplein in Rotterdam is a good example for various design solutions based on

development of use and change in needs of the urban population. The site is located on the left bank of the river Maas that flows through Rotterdam (fig. 2).

Bakker describes the sequence of interventions that took place in design and use of the Afrikaanderplein between 1904 and 1985⁷ (fig. 3). A returning issue is the demand for a (too) large number of functions and types of use in relation to the available space. By allowing all demands and compressing that in the available space just next to each other, the result is that all demands are taken care of but nobody is satisfied. In all plans it leads to fragmented space and space out of use.

The type of problem of the Afrikaanderplein is not exceptional. The conclusion is that this can only be solved either by leaving out functions or enlarging the space. In the case of the Afrikaanderplein the last option was impossible. Even the increased and intense user participation starting from the 70-s did not contribute to any solution in the long run. Intelligent design approaches that separate certain functions / types of use and reorganize functions and use spatially, can lead to lasting solutions as it is shown in the most recent plan. In 2000 the landscape architects of the office of OKRA started an interactive planning process together with the municipality and the surrounding users. The result was an enclosed green space ('park' area) separated from dedicated functions around like the market, sports, gardens ('square area').⁸ Since its realization in 2003 the square functions quite well.

2.3 Urban development and changes in the urban landscape; the extension of the Louvre axis in Paris

The development of the present axis from the Louvre to La Défense is an example in which conservation and development is integrated and still plays a major role in the structure and the functioning of the city.

⁷ Bakker, R.: *Het Afrikaanderplein*. In: Louwerse, D. & J. Meeus & F. van Rooden (red.): *Groen in Rotterdam – Heden, verleden en toekomst van het landschap in de stad. Rotterdam, Dienst Stadsontwikkeling, 1985, p 64-69.*

⁸ Dooren, N. & C. Nuijsink: *OKRA. Wageningen, Blauwdruk, s.a.*

2.2. A használati változás; az Afrikaanerplein terveinek fejlődése (1904-1993)

A rotterdami Afrikaanerplein terveinek változása azt példázza, hogy a városi lakosság parkhasználati szokásai és változó szükségletei milyen új tervezési megoldásokat tesznek szükségessé. A terület a Rotterdamon átfolyó Maas bal partján terül el (2. ábra).

Bakker leírja a beavatkozások sorát, melyek az Afrikaanerplein-nel kapcsolatban tervszinten, illetve parkhasználatban bekövetkeztek 1904 és 1985 között⁷ (3. ábra). Visszatérő téma a rendelkezésre álló helyhez viszonyítva túl sokféle funkcionális igény és használati mód. Az adott szűkös helyen rendre igyekeztek minden igényt kielégíteni a funkciók szorosan egymás mellé préselésével. Az eredmény azonban lehangoló volt, hiszen hiába vettek minden igényt figyelembe, mégsem volt elégedett senki sem. A felaprózott térszervezés miatt a tereket senki sem használta. Az Afrikaanerplein problémája nem egyedi. A következők az, hogy vagy el kell hagyni néhány funkciót, vagy meg kell nagyobbítani a teret. Az Afrikaanerplein esetében ez utóbbi megoldás lehetetlen volt. Bár a 70-es évektől kezdve a tervezésben rendszeresen és nagy számban vettek részt a parkhasználók, ez a tervezési módszer sem hozott eredményt. Az intelligens tervezői megközelítés, mely bizonyos funkciókat, használati módokat egymástól elválaszt és térben szervezi ezeket, az egyetlen olyan út, mely hosszú távú megoldást ad, amint ezt az OKRA cég legújabb terve is mutatja. Az OKRA iroda tájépítészei 2000-ben a helyi hatóságokkal és környékbeli parkhasználókkal egy olyan interaktív tervezési folyamatot indítottak el, melynek eredményeképpen kialakult egy bekerített zöldfelület (a park), elválasztva más fontos funkcionális egységektől, mint a sportolásra alkalmas tér, a piac vagy a kertek ('a négyzetes terület').⁸ A 2003-as megvalósulás óta a tér jól funkcionál.

2.3. Városfejlődés és a városi táj változásai; a párizsi Louvre-tengely meghosszabbítása (1190-2003)

A jelenlegi városi tengely kialakulása a Louvre és a Defense negyed között azt példázza, hogyan tud a megőrzés és a fejlesztés integrálódni, hogyan tud ez az ősi tengely még ma is fontos szerepet játszani a város szerkezetében és működésében. A ma több mint 10 km hosszú lineáris elem eredetileg a Louvre-ban kezdődött, és mióta a Louvre a városfalak részévé vált, fokozatosan növekedett (4. ábra).

A Tuileriák kertje, melyet Carnesse, olasz tájépítész tervezett Medici Katalin megbízásából, (majd Le Notre tervezett át XIV. Lajosnak a 17. században), volt a tengely első bővítése nyugati irányba.¹¹ Eredetileg a Louvre és a Tuileriák palota kertje volt, melyet közvetlenül a francia forradalom előtt nyitottak meg közparkként. A Champs Élysées majdnem 2 km hosszú, és a Tuileriák kert tengelyének meghosszabbítása. A 17. században megnövelték és nagy sugárúttá alakították.¹² A Diadalívét a 19. században építették, és a 20. században a Champs Élysées tengelyét meghosszabbították a Defense-ig. Mitterand elnök indítványozta egy új diadalív építését, ezáltal az emberiségnek szentelve a 'Nagy Diadalív' (La Grande Arche) néven. A Pénzügyi és Gazdasági Minisztérium Bercybe történő költözése után a Nagy Louvre (Grand Louvre) kialakítása a legutóbbi adalék és változás. A Carroussel kertet és Tuileriák kertjét nemzetközi tervpályázat alapján Jacques Witz, egy belga tájépítész tervezte újra (5. ábra).

Az 'axe historique' példája jól mutatja, hogy egy történeti struktúra kiválóan használható a mai városi térszerkezetben is. A tengely három átalakuláson esett át, mióta Le Notre megalkotta a Tuileriák kertjének tengelyeként.¹³ Az első változás a Champs Élysées kialakítása volt a 17. században, a második a nyugati irányú meghosszabbítás és a Diadalív építése a 19. században. Végül a 20. században a tengely ismét meg-

⁷ Bakker, R.: *Het Afrikaanderplein* In: Louwerse, D. & J. Meeus & F. van Rooden (red.): *Groen in Rotterdam – Heden, verleden en toekomst van het landschap in de stad. Rotterdam, Dienst Stadsontwikkeling, 1985, p 64-69.*

⁸ Dooren, N. & C. Nuijsink: *OKRA. Wageningen, Blauwdruk, s.a.*

⁹ Bakker, 1985. op. cit., Dooren-Nuijsink, - op. cit.

¹⁰ Bezombes, D. & C. Bergeron: *Le grand Louvre – Histoire d'une projet. Paris, Le Moniteur, 1994.*

¹¹ Lavedan, P.: *Histoire de l'urbanisme III – Époque contemporaine. Paris, Henri Laurens Éd., 1952., Bezombes-Bergeron, 1994. op. cit.*

¹² Bacon, E.N.: *Design of cities. London, Thames and Hudson, 1974, rev. ed.*

¹³ Daufresne, J.-C.: *Le Louvre et les Tuileries – Architectures de fêtes et d'apparat – Architectures éphémères. Paris, 1994.*

This linear structure, now more than 10km long, did start in the Louvre and has been extended since the Louvre got included in the city walls (fig. 4).

The Jardin des Tuileries designed by Carnesse, an Italian landscape architect who worked for Catharine de Medici (later was redesigned by Le Nôtre for Louis XIV in the 17th century) was the first extension of the axis westbound.¹¹ Originally being a garden for the Louvre and the palace of the Tuileries, it was opened to the public just before the French Revolution. The Champs Élysées is almost two km long and originally was an extension of the axis of the Jardin des Tuileries. In the 17th century it was enlarged and developed into a large boulevard.¹² The Arc de Triomphe was built in the 19th century and in the 20th century the axis of the Champs Élysées was extended towards La Défense. Mitterand initiated a project to erect a new arch, this time for humanity which was called 'La Grande Arche'. The creation of the 'Grand Louvre' (fig. 5) after the Ministry of Finance and Economy moved to Bercy, was the most recent addition and change. The Caroussel gardens and the Tuileries were redesigned by Jacques Wirtz, a Belgian landscape architect, who won the international competition.

The case of the 'axe historique' shows that historical structures can be used in contemporary situations. This axis shows three transformations since it has been established by Le Nôtre as the axis of the 'Jardin des Tuileries'.¹³ First there was the creation of the Champs Élysées in the 17th century, secondly the extension to westbound and the creation of the Arc de Triomphe in the 19th. Finally in the 20th century it was extended towards La Défense and the 'La Grande Arche' designed by Spreckelsen, a Danish architect.

During the entire course the line of the axis has given opportunities for development and changes, yet keeping

its character and role in the urban structure of the metropolis. The development of the world exhibitions with the creation of the Grand Palais, Petit Palais and the axis to the Eiffel tower was finished in 1889. A century later the La Défense was built and the 'La Grande Arche' and finally the creation of the 'Grand Louvre' with the extension of the pyramid as the new main entrance and the redesign of the gardens by Jacques Wirtz. In all cases the historical axis remained a historical line and was even strengthened and enhanced by changes and new developments (fig. 6). New elements were inserted while maintaining the historical continuity.

In all three cases the concept of structure plays a major role. In the case of Stowe the ensemble of house and gardens is related to the structure of the topography defined by watercourses, valleys and historical buildings in the surroundings. New view lines and approaches of the ensemble were created on the basis of an existing structure. In Rotterdam, the Afrikaanderplein was part of a changing context of the surrounding urban fabric. First the creation of the new ports on the left bank demanded new large housing projects close to the ports for the workers. Now, while the port of Rotterdam is moving westbound and the port logistics are largely mechanized and computerized very few workers are needed in the port. Most of the people now living around the Afrikaanderplein are no longer working in the port, hence a new situation of role and function made necessary the redesign of the square. Place, location and orientation in the existing urban fabric remained and have been incorporated into the design of a new urban square where separation of certain functions play a key role. In the case of the historical axis that started at the Louvre, we see a continuous change and adding, extending new elements over time. Yet the historical axis remains readable and can be

9 Bakker, 1985. *op. cit.*, Dooren-Nuijsink, - *op. cit.*

10 Bezombes, D. & C. Bergeron: *Le grand Louvre – Histoire d'une projet*. Paris, Le Moniteur, 1994.

11 Lavedan, P.: *Histoire de l'urbanisme III – Époque contemporaine*. Paris, Henri Laurens Éd., 1952., Bezombes-Bergeron, 1994. *op. cit.*

12 Bacon, E.N.: *Design of cities*. London, Thames and Hudson, 1974, rev. ed.

13 Daufresne, J.-C.: *Le Louvre et les Tuileries – Architectures de fêtes et d'apparat – Architectures éphémères*. Paris, 1994.

hosszabbodott a Defense negyed irányába, és megépült a 'La Grand Arche', Spreckelsen, dán építész tervei alapján.

A teljes időszak alatt a tengely vonala lehetőséget nyújtott a fejlesztésre és változásokra, de eközben megtartotta a karakterét és a metropolisz városszerkezetében betöltött szerepét. A Világkiállítási terület fejlesztése 1899-ben fejeződött be a Nagy Palota (Grand Palace), a Petit Palace (Kis Palota) építésével és az Eiffel-torony felé kialakított tengellyel. Egy évszázaddal később következett a Defense negyed és a Grande Arche építése, és végül a Grand Louvre kialakítása az üvegpiramissal mint új bejáráttal, valamint a kertek Jacques Wirtz által történt újratervezése. Az idők során a történeti tengely történeti vonalként megmaradt, és egyre határozottabb és erőteljesebb lett a változások és fejlesztések révén (6. ábra). Új elemeket illesztettek be, megtartva a tengely történelmi kontinuitását.

Mindhárom esettanulmányban a térszerkezeti koncepció játszotta a főszerepet. Stowe esetében a ház és kert együttes a közelben lévő vízfolyások, völgyek és történelmi épületek által meghatározott topográfiához illeszkedik. Új látványtengelyeket és az együttes új megközelítési irányát alakították ki a meglévő parkszerkezet alapján. Rotterdamban az Afrikaanerplein a környező városszövet változó összefüggéseinek része. Először a bal parton, az új kikötő építése miatt, egy nagy lakótelepre volt szükség a közelben, a kikötői dolgozók részére. Manapság, amikor a rotterdami kikötő tovább költözött nyugati irányba és logisztikája teljesen gépesített és automatizált, nagyon kevés emberi munkaerőre van szükség. Az Afrikaanerplein környékén lakók jelentős része már nem a kikötőben dolgozik, és emiatt a tér szerepe, funkciója is megváltozott, szükségessé téve az újratervezést. A terület, az elhelyezkedés és a meglévő városi szövetbe történő irányultság nem változott, és mindez integrálódott az új városi tér tervébe, melynek alapja a különböző funk-

ciók területi szétválasztása. A Louvre-nál induló történeti tengely esetében megfigyelhető az idők során az állandó változás és az új elemek beillesztése, bővítése. A történeti tengely mégis máig érzékelhető és „olvasható” a városi tájban, sőt erősebbé vált a későbbi tervezői beavatkozások eredményeképpen.

3. TÁJÉPÍTÉSZDNETI TERVEZÉS, MINT HOSSZÚ TÁVÚ STRATÉGIA

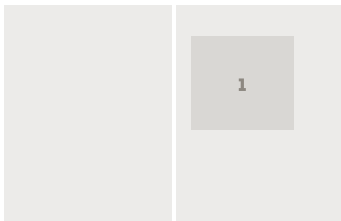
A legnagyobb rossz, ami egy történeti kertet érhet, ha 'konzerválják', bár a kertek bizonyos fokig megőrizhetők. Mosser megkülönbözteti építmények, illetve kertek, mint 'élő műemlékek' konzerválását; az utóbbiak más megközelítést kívánnak, mint az épületek.¹⁴ Leírja a két végletet, melyek között a védelem zajlik. Egyik véglet a kert újjáépítése, 'eredeti' történeti kertként, azzal a rejtett problémával, hogy a kert fejlődésének melyik stádiumát tekintjük „eredetinek”. A másik véglet az átépítés az eredeti tervezői elképzelés megidézésével. Ennek során tekintetbe vesszük a hosszú távú fenntartás illetve fejlődés szempontjait, valamint a tudásbeli gyarapodásunkat az idők során. Szerencsére a parkokat, kerteket nem lehet konzerválni; ha az ember nem avatkozik be, a táj, mint természetes rendszer, változik. Mégis sokan úgy gondolják, hogy egy parkot, tájat lehet konzerválni. Manapság a régi idők dicsőítésével és a konzerválás fogalmának tágabb értelmezésével megbízhatónak tűnik ez a módszer, de ugyanakkor félrevezető is, mert a formai kialakítást úgy tekinti, mint múltbéli ábrázolást (a „képeslap”), és tagadja, hogy egy változó társadalomban a közparkokat állandóan át kell alakítani a változó használati szokásoknak megfelelően.

3.1. A városi tájtervezésbe integrált közparktervezés

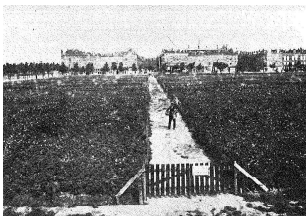
Egyre több város mozdul el olyan fejlődési irányba, mely a városi tájat

¹⁴ Mosser, M.: *The impossible quest for the past: thoughts on the restoration of gardens* In: Mosser & Teyssot, 1991. op. cit. p 525-529.

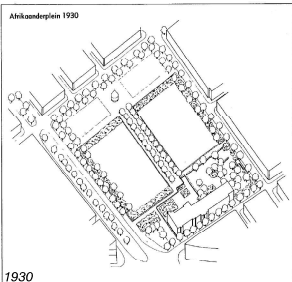

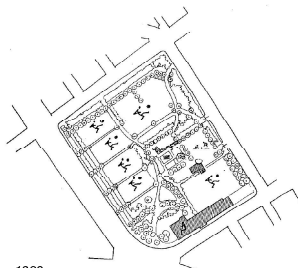
3. ábra/fig.:
Az Afrikaanderplein fejlesztése 1918 és 2003 között⁹ / The development of the Afrikaanderplein between 1918 and 2003⁹

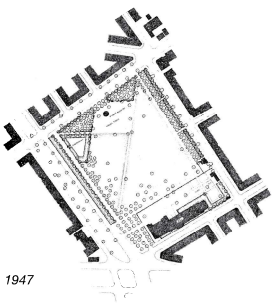
±1918

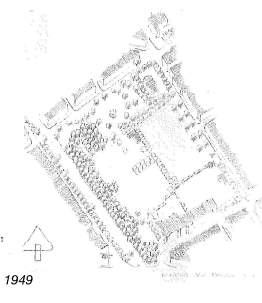
1930

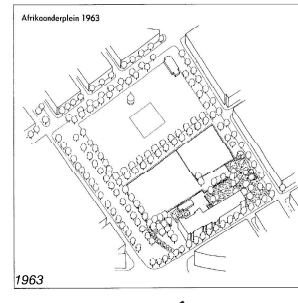
1939

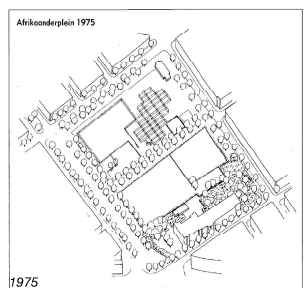
1947

1949

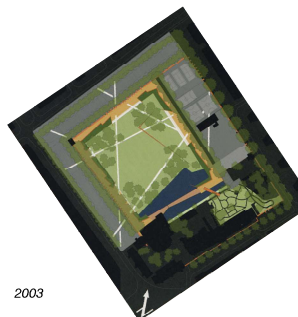
1963

1975

1985

2003

experienced; it has even been enhanced by the subsequent design interventions.

3. LANDSCAPE DESIGN AS PART OF A LONG TERM STRATEGY

The biggest threat to historic parks is an effort to 'conserve' the park. Gardens can be preserved to a certain degree. Mosser makes a distinction between the conservation of 'monuments' and gardens as 'living monuments'; thus requiring a different approach from buildings.¹⁴ She describes the two poles between which preservation takes place; on the one hand the restoration as an 'archetypical historical garden' with the implicit problem in which phase of the evolution that archetypical

moment was there; on the other hand a rehabilitation in the form of bringing back the 'spirit of the design idea' and taking into account the long-term scope of maintenance and the evolution and growth in wisdom over time.

Fortunately landscapes, thus also parks, can never be conserved; even if man does not interfere, the landscape will change because of the natural system. Still there are people who have the idea that you can conserve parks, landscapes. In these times with the glorification of the old times, among the general public the term 'conservation' sounds reliable but is at the same time misleading because it refers to form as an image of the past (the picture postcard) and denies the constant need for public parks to be adapted to new types of use in a changing society.

¹⁴ Mosser, M.: *The impossible quest for the past: thoughts on the restoration of gardens* In: Mosser & Teyssot, 1991. op. cit. p 525-529.

integráltnan kezeli, és a tervezésbe a zöldfelületeket, a meglévő terepfel-színi adottságokat illetve új funkciókat is bevonják. Párizs példáján láthattuk, hogyan teremt alapot egy történeti tengely és ennek fejlesztése a városi élet és az új típusú urbanitás megtapasztalására, melyben ez az életforma új értelmet nyer. A történeti tengely esetében az idők során beavatkozások sora történt, mely bővítette a használati módokat, és megélhetővé vált a történelem a táj "olvashatóvá tételével". Az Eiffel-torony környezetében még ma is érzékelhető a régi világkiállítás hangulata, köszönhetően a toronynak, a Grand és a Petit Palais-nak, valamint az világkiállítás többi megmaradt épületének.¹⁵

Ugyanezt az elvet alkalmazták a 'Grande Louvre' kialakítása során, a Louvre legutóbbi bővítésénél és környezetrendezésénél. Itt is 'olvasható' és tapasztalható a tájban a történelmi fejlődés, nem utolsósorban azért, hogy mai, kortárs elemek is helyet kaptak, például a főbejáratnál az üvegpíramis.

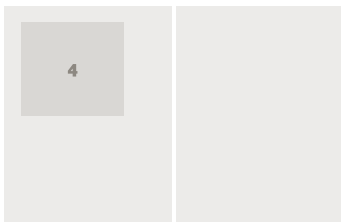
Ez az új városi táj egy új típusú városiasságot és városi életet hirdet; a Párizsban lakók és a látogatók egy korszerű tájban élnek, ahol azonban mégis érzékelhető a történeti összefüggések.

A meglévő tájstruktúra, mely a domborzati viszonyokon, korábbi terveken, vagy mindkettőn alapul, kiindulási pontként használható további térfejlesztési stratégiák kialakításánál. Térszerkezeti szinten három alapvető beavatkozási mód különböztethető meg: új elemek elhelyezése, a szerkezet adaptálása új funkciók befogadására vagy teljes megváltoztatása. Az esettanulmányok között Stowe példáján mutattuk be a tájszerkezet adaptálását új elemek elhelyezésével, hasonlóképpen a Louvre-tengely esetében, bár itt nagyvárosi léptékben. Az Afrikaanerplein esete példa a térszerkezet teljes megváltoztatására.

A tervezésben fontos szempont a közpark szerepe, mint turisztikai attrakció.¹⁶ Párizs és London is híres parkjairól, de más városok is sokat tehetnének annak érdekében, hogy a települést vonzó park-

¹⁵ Chadych & Leborgne, 1999. op. cit.

¹⁶ Konijnendijk, C.C. & M. Annerstedt & A.B. Nielsen & S. Marutharveeran: Benefits of urban parks – A systematic review. Copenhagen/Alnarp, IFPRA, 2013.

4. ábra/fig.:
A Louvre fejlődése 1190 és 1981 között.¹⁰
1: 1190 Louvre, mint vár a városfalakon kívül, 2: 1380, 3: 1590 Tuileriák kastélya, 4: 1610, 5: 1640. 6: 1715, 7: 1848, 8: 1866, 9: 1981 / The development of the Louvre between 1190 and 1981.¹⁰ 1: 1190 the Louvre as a castle outside the city walls, 2: 1380, 3: 1590 the castle of the Tuileries,

3.1 Integrating park design into planning and design of urban landscapes

More and more cities are moving towards an integrated approach for the urban landscape in which green space, the existing topography and new functions can be integrated. We have seen in the case of Paris how the historical axis and its new developments over time have created a basis for the experience of urban living and of a new form of urbanity where living in the city has a special meaning. The case of the historical axis shows a series of interventions over time that has enlarged the types of uses and has enhanced the experience of history by making the landscape 'readable'. Around the Eiffel tower you can still experience the former World Exhibition in the tower itself, the Grand Palais and the Petit Palais; buildings of the World Exhibition that have been conserved.¹⁵

Exactly the same principle has been applied in the creation of the 'Grand Louvre', the most recent extension of the Louvre and surroundings. Also in this case the historical development can be 'read' and experienced not in the least by adding also new elements like the pyramid as the central entrance of the museum as a whole. This new urban landscape stands for a new view of urbanity and urban living; both Parisians and tourists can live in contemporary landscape while experiencing the historical context.

Structure of the existing landscape either on the basis of natural topography or designed plans or both, can be used as a point of departure in the development of strategies for future landscape development. At the level of structure there are three basic types of intervention: insert new elements,

adapting the structure or a complete change. In the case studies we have seen in Stowe the adaptation of the structure by insertion of new elements, the case of the axis of the Louvre the same but in a metropolitan context and in the case of the Afrikaanderplein a total change. Another interesting point in the design of public parks is the importance of attracting tourism.¹⁶ Both London and Paris are well known for their parks, but also other cities could do more to promote their city also because of attractive parks and green spaces. In commercially based approaches of cities often called 'city marketing', we see many different approaches.

In a study on the evolution of the green structure in Porto (Portugal) the authors emphasize the importance of such a green structure as a guiding principle for preservation of green space and urban development.¹⁷ Here we see a similar case where the green structure is considered as part of a long-term strategy.

3.2 The water systems approach; conservation of water

The water system is intricately intertwined with a long term strategy; you cannot develop a long term strategy without incorporating the water system.¹⁸ On the regional scale, the start is to define the natural drainage and the watersheds.¹⁹ The conservation and new management approach for water has got a new impetus because of the growing shortage of fresh water worldwide. The European Union has launched a major continental policy for management of water systems in Europe, the European Water Directive Framework.²⁰ The approach, well known by landscape architects, is based

- ¹⁵ Chadych & Leborgne, 1999. op. cit.
¹⁶ Konijnendijk, C.C. & M. Annerstedt & A.B. Nielsen & S. Marutharveeran: *Benefits of urban parks – A systematic review. Copenhagen/Alnarp, IFPRA, 2013.*
¹⁷ Madureira, H. & T. Andresen & A. Monteiro Green : *Structure and planning evolution in Porto. Urban Forestry & Urban Greening. 10(2011) p 141-149.*
¹⁸ Kaika, M.: *City of flows – Modernity, nature, and the city. London, Routledge, 2005.*
¹⁹ Marsh, W.M.: *Landscape planning – environmental applications. New York, J. Wiley & Sons, 1983.* Motloch, J.L.: *Introduction to Landscape Design. New York, John Wiley & Sons Inc., 2001, 2nd ed.*
²⁰ DIRECTIVE 2000/60/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 23 October 2000 – establishing a framework for Community action in the field of water policy. Brussels, EU, 2000.

jaikkal és zöldfelületeikkel reklámozzák. A városfejlesztésnek e kereskedelmi alapú megközelítésénél, melyet gyakran 'városmarketingnek' neveznek, sok különböző megoldással találkozunk.

Porto zöldhálózatának fejlődésével foglalkozó tanulmányban a szerzők hangsúlyozzák a zöld infrastruktúra fontosságát a zöldfelület-védelmi, illetve városfejlesztési stratégiákban.¹⁷ Ebben az esetben a zöld infrastruktúra a hosszú távú stratégia része.

3.2. A vízrendszer szemléletű megközelítés, a vízmegtartás elve

A vízrendszer szorosan összefonódik a hosszú távú stratégiával, mely nem képzelhető el a vízrendszer figyelembevétele nélkül.¹⁸ Regionális szinten a kiindulási alap a természetes vízvezetési vonalak és a vízgyűjtő terület meghatározása.¹⁹ A víz megtartását és a vízgazdálkodást szem előtt tartó szemlélet új lendületet kapott az édesvízkészletek világszerte tapasztalható csökkenése miatt. Az Európai Unió egy egész kontinensre kiterjedő intézkedési programot indított Európa vízrendszereinek kezelésére, az Európai Vízgazdálkodási Keretrendszert.²⁰ A tájépítész körökben jól ismert 'vízrendszer' alapú megközelítés a vízgyűjtő terület meghatározásával kezdődik.

Stockholmban már nagy tradíciója van a természetes vízrendszer városi tájba történő integrálásának.²¹ A részben egy szigetcsoporton elterülő város esetében a természetes fekvés már eleve meghatároz egy vízrendszerre épülő városszerkezetet.

Rotterdam esetében ennél komplikáltabb a helyzet.²² Itt a három különböző vízrendszer elkülönítése nagyon fontos; a folyó vízrendszere, illetve a jobb és bal part önálló vízrendszere. Ez az elkülönítés azt is jelenti, hogy a folyó két oldalán különböző tervezői megközelítés szükséges. A jobb parton tőzegtalaj jellemző, míg a bal part jellemzően tengeri és folyami agyagtalaj. Így

a vízmegtartás általános célja más-más módon érhető el a két parton!

3.3. A városiasság új formáinak kutatása

Manapság a közparkok számos funkcióval és jelentéssel bírnak. A használati funkció megmaradt, de fokozódott, specializálódott és különböző embercsoportokra terjedt ki; a párizsi városi strandoktól kezdve a rotterdami korcsolyapályáig.²³

A mai városi tájban a parkok, zöldfelületek és vonalas zöld- illetve kék elemek úgy tekinthetők, mint a történeti és a mai funkciók rétegezetsége. A parkok és zöldfelületek hagyományos funkciói még ma is nagyon fontosak minden városban. Ehhez hozzáadódott az aktív használati módok sora, különféle sportok, továbbá gyaloglás, kerékpározás, kocogás, görkorcsolyázás, melyek egy szolgáltatás alapú társadalomban élő lakosság növekvő igényeit jelzik. Végül a kulturális funkciót is meg kell említeni, melyet a Jardin du Luxembourg és a Place des Vosges példáján láthatunk; ezek a városi élet élvezetének színtereit jelentik.

A kulturális háttér fontos szerepet játszik általában a tájépítészetben és a városi parkok tervezésében is. A kultúrakonceptciónak két aspektusa van; elsőként a helyi kultúrával való összefüggést kell említeni, amint Európában ez a meghatározó a helyi kultúrák nagy változatossága miatt. A másik a városiasság aspektusa, mint az általános városi kultúra kifejeződése; a város, mint kulturális jelenség, hogyan működik, és hogyan testesíti meg és tolmácsolja a kortárs kultúrát. A tanulmány a városi parkokat vizsgálja, hogyan befolyásolják a városi kultúrát, illetve a városi kultúra a parkokat; hogy az időben és térben eltérő, különböző kultúrákban hogyan befolyásolják a kulturális szokások a parkhasználatot; illetve hogy a kulturális különbségek hogyan tükröződnek a tervezői megközelítésben és a park formai kialakításában.

17 Madureira, H. & T. Andresen & A. Monteiro Green : Structure and planning evolution in Porto. *Urban Forestry & Urban Greening*. 10(2011) p 141-149.

18 Kaika, M.: *City of flows – Modernity, nature, and the city*. London, Routledge, 2005.

19 Marsh, W.M.: *Landscape planning – environmental applications*. New York, J. Wiley & Sons, 1983., Motloch, J.L.: *Introduction to Landscape Design*. New York, John Wiley & Sons Inc., 2001, 2nd ed.

20 DIRECTIVE 2000/60/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 23 October 2000 – establishing a framework for Community action in the field of water policy. Brussels, EU, 2000.

21 Andersson, Tj.: Erik Glemme and the Stockholm park system in: Treib, M. (ed.): *Modern Landscape Architecture: A critical review*. Cambridge/London, MIT Press, 1993. p 114-134., Isling, B.: *A typology for parks of Stockholm*. *Garden History*. 32(2004) 2. p 240-260., Nilsson, L.: *Stockholm and green space 1850-2000; an introduction in: Clark, P.: The European city and green space – London, Stockholm, Helsinki and St. Petersburg 1850-2000*. Aldershot, Ashgate, 2006. p 99-111.

22 Jacobs, J. & P. de Greef & C. Bosscher & B. Haasnoot & E. Wever & J.P. Speelman & M. de Jong (eds.): *Waterplan 2 Rotterdam – working on water for an attractive city*. Rotterdam, 2007, 2nd ed.

23 Ward Thompson, C.: *Urban Open Space in the 21st Century. Landscape and Urban Planning*, 60(2002) p 59-72., Ward Thompson, C.: *From the English Landscape Garden to the Urban Park: Common Themes in a Changing World*. In: *Parques urbanos e Metropolitanos – Manual de Boas Práticas Urban and Metropolitan Parks – Manual of Good Practice Porto, Câmara Municipal do Porto*, 2006. p 40-50.

on the 'water systems approach' and starts with defining of the watershed.

In the case of Stockholm, the city has already a long tradition of incorporating the natural water system into its urban landscape.²¹ In Stockholm the natural setting – the city comprises an archipelago of islands – already provides a structure based on the water system.

The case of Rotterdam is more complicated.²² Here the main distinction between the three water systems is important; the river, the left bank and the right bank. Secondly this distinction means that on both sides of the river a different design approach is needed. The right bank is dominated by peat as geological material whereas on the left bank there are marine and river clays. It means that the generic goal of water conservation has to be worked out differently on both sides of the river.

3.3 In search of new forms of urbanity

Today public parks have a number of functions and meaning. Use has remained but it has also been intensified, diversified and extended to different groups of people; from an urban beach in Paris to a skate park in Rotterdam.²³

In the contemporary urban landscape parks, green space and space of flows like greenways and blueways can be considered as a 'layering' of historic functions and contemporary ones. The traditional function of parks and green space is still of major importance in all cities. What has been added to this historic function of open space is a range of active uses, not only sports but also walking, cycling, jogging, skating to serve the growing needs of the population in the service economy. Finally the cultural functions can be added as we can see in the use of the Jardin du Luxembourg and the Place des Vosges as a setting for a new urban culture to enjoy living in the city.

Cultural backgrounds play an important role in landscape architecture

in general, so also for urban parks. The concept of culture has two different aspects; first the cultural aspects that refer to the local cultural context. In Europe this is a major factor due to the vast diversity in cultures. The second aspect is referring to the aspect of urbanity as urban culture, in what way the city as a cultural phenomenon functions and enables the expression of contemporary culture. For this study the question is how urban parks influence urban culture and vice versa; first of all how cultural aspects influence the use of urban parks in different cultural settings both in time and place; secondly the cultural differences as reflected in the design approach and form of the park.

4. DESIGN & RESEARCH AS PART OF A DESIGN APPROACH

4.1 Structure and change; the search for flexibility

Plans for public park design have proven to be remarkably durable and as a concept still enabling new functions and new types of use. Apart from legal and policy factors, this is mainly due to its structural basis that makes such contemporary adaptations possible, by inserting new elements and / or adapting the existing structure. The concept of structure is a core issue in both design and research. Research on structure should also give clues to principles and at the same time create continuity and flexibility.

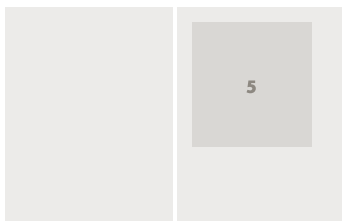
In landscape architecture, structure is always related to the water system, to the road system and opening up of an area. In the context of conservation and development, structure refers to long-term structures that exist already for a long time. This can be on the basis of the existing topography and / or on the basis of historical patterns that have been developed since a long time like for instance the 'historical axis' of the line of the Louvre towards La Défense in Paris.

²¹ Andersson, Tj.: *Erik Glemme and the Stockholm park system* in: Treib, M. (ed.): *Modern Landscape Architecture: A critical review*. Cambridge/London, MIT Press, 1993. p 114-134. Isling, B.: *A typology for parks of Stockholm*. *Garden History*, 32(2004) 2. p 240-260., Nilsson, L.: *Stockholm and green space 1850-2000; an introduction* in: Clark, P.: *The European city and green space – London, Stockholm, Helsinki and St. Petersburg 1850-2000*. Aldershot, Ashgate, 2006. p 99-111.

²² Jacobs, J. & P. de Greef & C. Bosscher & B. Haasnoot & E. Wever & J.P. Speelman & M. de Jong (eds.): *Waterplan 2 Rotterdam – working on water for an attractive city*. Rotterdam, 2007, 2nd ed.

²³ Ward Thompson, C.: *Urban Open Space in the 21st Century*. *Landscape and Urban Planning*, 60(2002) p 59-72., Ward Thompson, C.: *From the English Landscape Garden to the Urban Park: Common Themes in a Changing World*. In: *Parques urbanos e Metropolitanos – Manual de Boas Práticas Urban and Metropolitan Parks – Manual of Good Practice Porto, Câmara Municipal do Porto, 2006. p 40-50.*

5. ábra/fig.: A történelmi tengely ('axe historique') fejlődése a városi szövetben; a Grand Louvre, a Tuilleries és kapcsolatuk a párizsi városi tájjal / The development of the 'axe historique' in the urban context; the Grand Louvre, the Tuilleries and their relations to the urban landscape of Paris

4. TERVEZÉS & KUTATÁS MINT A TERVEZŐI MEGKÖZELÍTÉS RÉSZE

4.1. Térszerkezet és változás; a térszerkezet rugalmasságának vizsgálata

A közparkok tervei figyelemre méltóan tartósnak bizonyultak, a koncepciójuk még ma is alkalmas új funkciók elhelyezésére és lehetővé tesz új térhasználati szokásokat. A jogi és üzemeltetési elemektől eltekintve ez elsősorban a térszerkezeti alapoknak köszönhető, mely mai adaptációkat is lehetővé tesz, új elemek elhelyezésével vagy a meglévő struktúra átalakításával. A térstruktúra koncepciója képezi a tervezés és kutatás alapját. A térszerkezet kutatása segít a tervezési alapelvek megismerésében, és ugyanakkor biztosítja a folyamatosságot és rugalmasságot.

A tájépítészetben a térstruktúra alapja mindig a vízrendszerhez, útrendszerhez, vagy egy terület feltáráshoz köthető. A megőrzés és fejlesztés összefüggésében a szerkezet a hosszú ideje meglévő térszerkezetet jelenti, mely vagy a vízrendszeren alapul, vagy olyan történelmi motívumokon, melyek régóta alakultak ki, mint például a Louvre és a Defense között húzódó 'történelmi tengely'.

4.2. Típus és kísérlet, mint a folyamatosság alapja

A tájépítészetben a típus az adott időben és földrajzi helyen alkalmazott általános tervezési elvekre vonatkozik. Így a típus az adott időben meglévő lapangó (implicit) tudást foglalja magába. A stílus a típus vizuális megjelenítése, jellemzően a művészettörténetben és építészettörténetben használt kifejezés. A stílus utal a tervezői megközelítésre, mely hasonló formai megoldásokat eredményez egy adott időszakban.

A típus hasonló jellegű tervezési feladatra is vonatkozik; például gyermekjátszóterek, temetők, kempingek és autóparkolók, tehát az adott feladatra adott időben rendelkezésre álló tervezői tudást foglalja magába. Így a típus történetileg

meghatározott, ennek előnyeivel és hátrányaival, hiszen megjeleníti egy adott kor tervezői tudását és tapasztalatát, de ugyanazon elvek ismétlését is jelenti. Minthogy a tervezési problémák szintén változnak a társadalmi igényeknek megfelelően, a tervezés során tervezői tapasztalatok sorozatára van szükség új megoldás, illetve új látásmód megszületéséhez.

4.3. A közpark mint a város jelképe

Globalizált világunkban az identitás iránti igény jelenti az alapot ahhoz, hogy a parkokat a város jelképeiként alakítsuk ki. Az identitás keresése általános probléma a városok életében.²⁴ Városi jelkép például az Eiffel-torony Párizsban, a Tower híd Londonban. A jelképek kötődhetnek a múlthoz vagy kortárs felfedezésekhez, mint a Centre Beaubourg Párizsban vagy az Erasmus híd Rotterdamban. Parkok is lehetnek jelképek, például a Hyde Park Londonban vagy az Állatkert (Tiergarten) Münchenben. Az Egyesült Államokban Helphand vetette fel, hogy a Disneyland 'Amerika Mekkájának' tekinthető. Los Angeles város egyik jelképe mindenképpen a Disneyland.²⁵

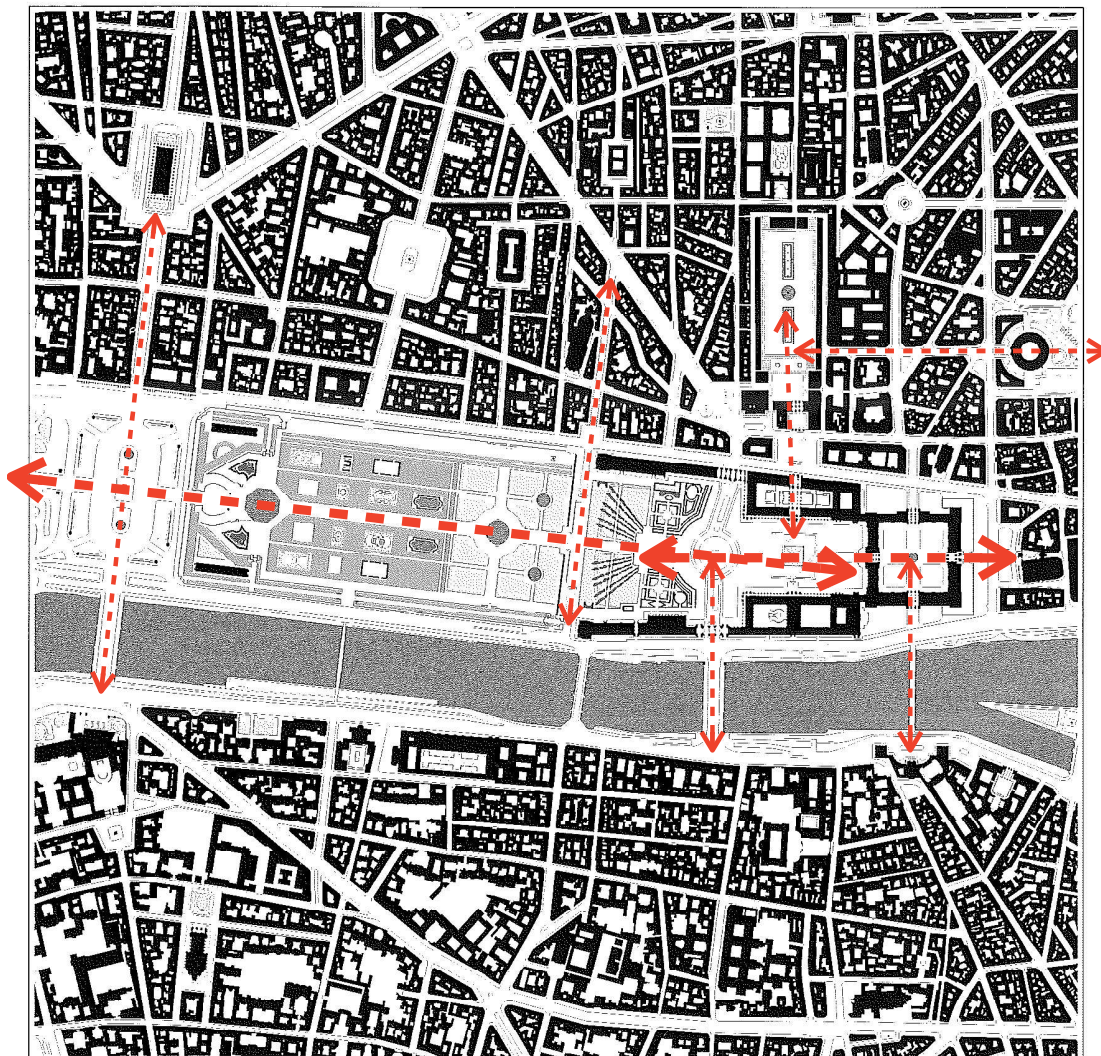
5. KONKLÚZIÓ

A meglévő térszerkezet megtartása, mely ebben az esetben a hosszú távú szerkezetet jelenti, a mai térszervezés alapja, nem egy múltbéli jelleg konzerválása. A tájépítészeti megközelítés lényege a megtartás és a fejlesztés kérdése. Szerencsére a táj természete nem teszi lehetővé a konzerválást, mert csak egy látvány konzerválható. A parkok nem konzerválhatók, mert természeti rendszeren alapulnak, és mert a városi kultúra időben dinamikusan változik. Amint az esettanulmányokból kitűnik, a térszerkezet hosszú távon a történelmi városi parkok alapja, így a tervezés során megőrzendő, és térszervezési alapelveként felhasználandó. A konzerválás ilyen megközelítésével megőrizhető a park karaktere és jelentése, de van

²⁴ Moulaert, F. & A. Rodriguez & E. Swyngedouw (eds.): *The globalized city – Economic restructuring and social polarization in European cities*. Oxford, Oxford University Press, 2005.

²⁵ Helphand, K.I.: *Mc Urbia: the 1950s and the birth of the contemporary American landscape*. *Places* 5(1988) 2. p 40-49.

4.2 Type and experiment as a basis for continuity

In design, type refers to the generic design principles in a given time and is used in a certain geographic area. So a type represents also the implicit design knowledge of that moment. Style is the visual characteristic that defines these types, mostly used in art history and the history of architecture. Style is referring to a design approach resulting in similar forms in a certain period.

Types also refer to similar design problems; like children's playgrounds, graveyards, camping and parking lots. In this case type refers also to the implicit design knowledge that has resulted in a certain type in a certain period. So, type is historically determined. This is both its strength; it represents the design

knowledge and experience but it also means that you keep repeating the same principles. Since design problems also change depending on the demands of society, a series of design experiments are necessary to be included in the design process in order to enable new solutions, innovation and new insights.

4.3 Urban parks as icons of the city

The search for identity in a globalised world can be a basis for the creation of urban parks as icons of the city. In an ever-globalizing world the search for identity becomes a universal problem, also for cities.²⁴ Examples of icons for cities are the Eiffel tower in Paris, the Tower Bridge in London. Icons can be related to either historical meaning or to contemporary interventions like

²⁴ Moulaert, F. & A. Rodriguez & E. Swyngedouw (eds.): *The globalized city – Economic restructuring and social polarization in European cities.* Oxford, Oxford University Press, 2005.

6. ábra/fig.:

Párizs; a történeti tengely ('axe historique') nagyobb összefüggésben. A Szajna két partját összekötő tengelyes rendszerhez illeszkedő városi táj

(Holland hallgatók vizsgálata Párizs és környékén történt tanulmányút során 2010) / Paris; the 'axe historique' in a larger context. The urban landscape of related axial systems that

connect both banks of the river Seine (analysis of Dutch students on a fieldtrip to Paris and surroundings 2010)

lehetőség új térhasználati módok elhelyezésére is. Hosszú távú fejlesztéseknél az Európai Vízügyi Keretterv szintén nagy lehetőségeket kínál.²⁶ Vízgazdálkodás és víztárolás parktervezésbe történő integrálásával új parkhasználati módokra nyílik lehetőség, és kialakítható a tágabb környezettel való kapcsolat is.

A Városliget és a magyarországi tájépítészeti benyomások

A park áttervezésének első lépéseként a meglévő térszerkezetet kellene a domborzat által meghatározott természetes vízelvezetési rendszerhez igazítani. A víztározás parkba történő integrálása azt jelenti, hogy a vízfolyások által kapcsolatot teremtünk a park és környezete között. Így heves esőzések és a csapadékvíz-hálózat csúcsterhelése idején a természetes víztározók jól használhatók. A vízfolyások hálózata jól integrálható a park úthálózatának, a séta- és kerékpárutaknak (lovagloutak) a tervezésébe, és elősegíti a lassú jármű, illetve a gyalogos forgalom bevezetését a parkba. Ha az új városi tájat, mint a városi kultúra egyik kifejezőjét tekintjük, a Városliget Budapest egyik jelképeként jeleníthető meg nemcsak a turisták, hanem a városlakók szemében is, s egyben a városi zöldhálózat megújításának egyik kulcseleme is lehetne.

Magyarország része a gazdag és változatos európai kultúrának. A globalizáció idején a helyi identitás és a tájban rejlő jelentések iránti igény növekszik; a tájtervezési tradíció az inspiráció, a tapasztalat és a tudás gazdag tárházát kínálja új, kortárs projektek tervezésénél.

Külföldön folytatott kutatások során különösen fontos a helyi nyelv ismerete, tehát a kulturális aspektus megsejtése és megértése érdekében szükség van anyanyelvi szinten beszélő kollégára, hiszen a külföldi szakértők a kulturális aspektust nem tudják úgy megérteni, mint a helyiek. Ezért a magyar szakembereknek saját maguknak kell tervezői megközelítésük és kulturális alapjaik hátterét és elveit tanulmányozni, amint az már részben megkezdődött, megtörtént (Csepely-Knorr, Zádor és Szilágyi munkássága).²⁷ Még országon belül is előfordulhatnak regionális különbségek a parktervezésben és használatban. Ezek a kutatások az európai tájépítészeti iskolák, köztük a Tájépítészeti Kar kutatási programjának egyik alapvető feladata, az eredmények integrálása a tananyagba és a kortárs tervezési feladatokba a szakmai és oktatási tevékenység kulcseleme.

²⁶ Directive, 2000. op. cit.

²⁷ Csepely-Knorr, L. & A. Gergely & A.B. Oláh: *The use of archive city development plans in contemporary urban planning.* Budapest, Faculty of Landscape architecture, s.a. p 19., Zádor, A.: *The English garden in Hungary.* In: Pevsner, N. (ed.): *The picturesque garden and its influence outside the British Isles.* Washington DC, Dumbarton Oaks, 1974. p 77-98., Szilágyi, K.: *The evolution of English picturesque landscape garden to urban public park.* Agriculture and Environment Supplement (2011) p 176-187.

the Centre Beaubourg in Paris or the Erasmus bridge in Rotterdam. Also parks can function as icon like for instance Hyde Park in London or Tiergarten in München. In the US, Helphand puts forward the viewpoint of Disneyland as 'America's Mecca'. For Los Angeles, Disneyland is an icon for the city.²⁵

CONCLUSIONS

Conservation of structure is the basis for contemporary functioning, not the image of the past. Structure in this context comprises a long-term structure. Conservation and development is at the heart of any landscape architecture approach. Fortunately the nature of landscape does not give place for conservation. Only the images can be conserved. Parks cannot be conserved because they are based on natural systems and the dynamics of urban culture that changes over time. As we have seen in the case studies, structure can work as a long term basis for historical urban parks and thus can be conserved and used as an organizing principle of the plan. This approach to conservation maintains the character and meaning but offers also opportunities for new uses that emerge. For the long term development the European Water Directive.²⁶ offers also great opportunities. By integrating water management and storage to parks, new uses can be accommodated and relations with the larger context can be established.

Városliget and the experiences in Hungary

Relating the existing structure of the park to the drainage system of the existing topography should be the first step as a basis for redesign of the park. Incorporating water storage into the park means to create connections in water courses with the surrounding urban landscape. In this way the system can be used in case of heavy rainfall and

peak discharges. This network of water courses could be the same time used for the design of walkways, cycle tracks and bridle paths to give access to the park for slow traffic and pedestrians.

Considering the new urban landscape as an expression of urban culture making Városliget an icon for the city not only for tourists but especially for the local population could be a key element in green development of Budapest.

Hungary is part of a rich diversity in European cultures. In times of globalization the need and search for identity and meaning is growing; the design tradition of landscape architecture offers a rich source of inspiration, experience and knowledge for the planning and design of contemporary projects. Doing research in a foreign culture demands special attention for knowledge and understanding of the local language. To grasp and comprehend the cultural aspects, you always need a native speaker because of the need for understanding the language at an advanced level. Foreigners can also study the subject but then as an outsider; they are unable to comprehend the cultural aspects like a native speaker. It means that Hungarians themselves need to study the principles and backgrounds of their own design approach and its cultural foundations like has already been done by Csepely-Knorr et al., Zádor and Szilágyi.²⁷ Even within Hungary there will be regional differences in use and design of public parks. This is a major research task for the Faculty of Landscape Architecture in Budapest. The same goes for all other countries of the European Union. For European landscape architects and schools this type of research is a major challenge for their research programs and integrating the results into teaching and contemporary design projects has to be the key aspect of their professional or educational activity.

²⁵ Helphand, K.I.: *Mc Urbia: the 1950s and the birth of the contemporary American landscape. Places 5(1988) 2. p 40-49.*

²⁶ Directive, 2000. *op. cit.*

²⁷ Csepely-Knorr, L. & A. Gergely & A.B. Olah: *The use of archive city development plans in contemporary urban planning. Budapest, Faculty of Landscape architecture, s.a. p 19., Zádor, A.: The English garden in Hungary. In: Pevsner, N. (ed.): The picturesque garden and its influence outside the British Isles. Washington DC, Dumbarton Oaks, 1974. p 77-98., Szilágyi, K.: The evolution of English picturesque landscape garden to urban public park. Agriculture and Environment Supplement (2011) p 176-187.*

